

Sygn. akt I UK 105/16

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania Przedsiębiorstwa Usługowego T. Spółki jawnej w K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
z udziałem zainteresowanych: A. P., K. P. , K. P. , B. P. , R. P. , D. P. , E. P. i U.
Spółki z o.o. w K.
o objęcie ubezpieczeniami społecznymi,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 15 grudnia 2016 r.,
skargi kasacyjnej Przedsiębiorstwa Usługowego T. Spółki jawnej w K. od wyroku
Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 24 września 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od odwołującego się Przedsiębiorstwa Usługowego T. Spółki jawnej w K. na rzecz organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. kwotę 840 (osiemset czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. decyzjami z 23 maja 2013 r. stwierdził, że zainteresowani A. P., K. P., K. P., B. P., R. P., D. P. i E. P. podlegają

obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i chorobowemu jako pracownicy zatrudnieni przez płatnika składek Przedsiębiorstwo Usługowe T. Spółka jawna w K. z tytułu umów zlecenia – zawartych z U. Spółką z o.o. w K., lecz wykonywanych na rzecz pracodawcy Spółki jawnej T..

Odwołania od tych decyzji wniosła Spółka T., twierdząc, że zainteresowani nie podlegają tym ubezpieczeniom jako pracownicy odwołującej się, gdyż praca świadczona w spornych okresach na podstawie umów zlecenia zawartych przez nich ze Spółką U. była wykonywana wyłącznie na rzecz tej Spółki, a nie na rzecz odwołującej się, co wyklucza możliwość objęcia zainteresowanych obowiązkowymi ubezpieczeniami przez odwołującą się.

Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z 9 grudnia 2013 r., oddalił odwołania.

Odwołująca się Spółka T. wniosła apelację od tego wyroku.

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z 24 września 2015 r. oddalił apelację.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, zgodnie z którymi 1 czerwca 2003 r. odwołująca się zawarła z U. Spółką z o.o. w K. umowy zlecenia na usługi ochrony mienia i prace porządkowo-czystościowe. Na ich podstawie odwołująca się zleciła U. Spółce z o.o. świadczenie w obiektach należących do odwołującej się usług ochrony mienia w formie bezpośredniej ochrony fizycznej stałej oraz prac porządkowo-czystościowych. Odwołująca się (jako zleceniodawca) zobowiązała się w nich do zapewnienia pracownikom zleceniobiorcy właściwych warunków socjalno-bytowych podczas wykonywania czynności związanych z realizacją umowy. Zagwarantowała też sobie, że to ona sama lub upoważniony przez nią przedstawiciel może wydawać pracownikom ochrony dyspozycje z pominięciem zleceniobiorcy. W dniu 8 października 2007 r. odwołująca się zawarła umowę konsorcjum na czas oznaczony – do dnia zakończenia realizacji przedmiotu zamówienia, której stronami poza odwołującą się były: zainteresowana U. Spółka z o.o. w K., D. Spółka z o.o. w L., D. Spółka z o.o. w P., Przedsiębiorstwo Wielobranżowe S. Spółka z o.o. w B., S. Spółka z o.o. w S..

Wszyscy zainteresowani byli zatrudnieni u odwołującej się, w spornych okresach, na podstawie umów o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy. Zajmowali stanowiska pracowników ochrony. Równocześnie w tym samym czasie zainteresowani pracowali na podstawie umów zlecenia zawartych z zainteresowaną

Spółką U. Świadcząc pracę w ramach umowy o pracę i umowy zlecenia, zainteresowani wykonywali tę samą pracę i w tym samym obiekcie. Zawierając umowy zlecenia, zleceniobiorcy wypełniali oświadczenia potwierdzające ich zatrudnienie na podstawie umowy o pracę u odwołującej się. Pracując u odwołującej się, zainteresowani dowiadawali się o możliwości uzyskania dodatkowych zarobków dzięki zleceniom ze Spółki U.. Współpraca odwołującej się z zainteresowaną Spółką U. przynosiła obydwu przedsiębiorcom zyski. Odwołująca się poszukiwała kontrahentów dla realizacji umów, podpisywała z nimi umowy i wystawiała im faktury. Zainteresowana Spółka U. była podwykonawcą. Prezes zarządu Spółki U. ustalał, kto jest koordynatorem przy ochronie obiektu z ramienia odwołującej się i takiej osobie proponował zawarcie umowy zlecenia na koordynację ochrony. Stąd zleceniobiorcy Spółki U. mieli tych samych przełożonych przy wykonywaniu umowy zlecenia z tą Spółką i umowy o pracę z odwołującą się.

Spółka U. realizowała umowy o świadczenie usług ochrony obiektów przez osoby zatrudnione na podstawie umowy zlecenia, zgłoszone do ubezpieczenia zdrowotnego, z uwagi na to, że zatrudnione były na podstawie umów o pracę u odwołującej się. Celem zawarcia umów zlecenia przez Spółkę U. z pracownikami odwołującej się Spółki T. było umożliwienie im dodatkowego zarobkowania przez wykonywanie pracy w obiektach obsługiwanych przez odwołującą się, bez konieczności podejmowania zatrudnienia gdzie indziej, celem dodatkowego zarobkowania, poza kontrolą Spółki U. i odwołującej się, w związku z tym poza możliwością sprawowania kontroli czasu pracy, a co za tym idzie nieprzekraczania jego normatywnego wymiaru.

Zawieranie przez odwołującą się Spółkę T. umów z zainteresowaną Spółką U. było spowodowane koniecznością pozyskania przez nią zasobów ludzkich, ponieważ jej potencjał nie zawsze wystarczał do wykonania zobowiązań wobec kontrahentów. Gdyby nie zatrudnienie zainteresowanych zleceniobiorców przez zainteresowaną Spółkę U., realizacja umów zawieranych przez odwołującą się z kontrahentami w znacznym stopniu nie byłaby możliwa.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, zgodnie z którym zainteresowani zleceniobiorcy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i chorobowemu jako pracownicy Spółki T.

z tytułu umów zlecenia zawartych ze Spółką U. na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.). W ramach zawartych umów zlecenia wykonywali bowiem pracę także na rzecz pracodawcy (odwołującej się), z którym pozostawali w stosunku pracy. Sąd drugiej instancji nie znalazł też podstaw do uwzględnienia zarzutów apelacji odnoszących się do nierozpoznania istoty sprawy w wyniku braku ustaleń faktycznych w zakresie dostępu apelującej do danych osobowych zleceniobiorców U. Spółki z o.o. oraz możliwości dokonania weryfikacji, czy zleceniobiorcy są równocześnie pracownikami apelującej, a także zarzutów dotyczących naruszenia art. 33¹ § 1 k.c., art. 8 § 1 k.s.h. oraz art. 23 ust. 1 i art. 26 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1182 ze zm.). Stosownie bowiem do stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z 18 października 2011 r., III UK 22/11 (OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266), pracodawca ma prawo domagania się informacji o przychodach pracownika dla realizacji ustawowych obowiązków podmiotu zwracającego się o takie informacje (w tym przypadku – obowiązków płatnika składek, określonych w przepisach ustawy systemowej) przede wszystkim od samego pracownika, w ramach trójstronnego stosunku ubezpieczeń społecznych łączącego ubezpieczonego, płatnika składek oraz organ rentowy. Niezależnie od tego Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że odwołująca się oraz U. Spółka z o.o. są powiązane ze sobą przez osobę J. T., będącego wspólnikiem odwołującej się i jednocześnie wspólnikiem posiadającym 91 ze 100 udziałów Spółki U. której jest wiceprezesem. W takiej sytuacji odwołująca się Spółka T. miała pełną możliwość dokonania weryfikacji, jakie wynagrodzenie otrzymują jej pracownicy jako zleceniobiorcy w Spółce U.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł w imieniu odwołującej się Spółki T. jej pełnomocnik, zaskarżając wyrok ten w całości „w odniesieniu do wszystkich zainteresowanych w odniesieniu do zarzutu sformułowanego w pkt II.1 oraz wniosku sformułowanego w pkt III.1”, oraz jednocześnie „w odniesieniu do niektórych zainteresowanych, a mianowicie w części dotyczącej: K. P. oraz okresu od 1 października 2007 r. do 31 grudnia 2008 r.; B. P. oraz okresu od 1 grudnia 2007 r. do 31 grudnia 2008 r., w odniesieniu do

zarzutu sformułowanego w pkt II.2 oraz wniosku sformułowanego w pkt III.2, a także wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania sformułowanego w pkt IV.2.”.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego: 1) art. 23 ust. 1 i art. 26 ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie danych osobowych oraz art. 33¹ § 1 k.c. i art. 8 § 1 k.s.h., przy jednoczesnym naruszeniu art. 328 § 2 *in fine* k.p.c., przez brak należytego uzasadnienia prawnego wyroku, albowiem, odnosząc się do sformułowanego już w apelacji zarzutu naruszenia tych przepisów, Sąd Apelacyjny uznał zarzut za nietrafny, jednakże nie przeprowadził jego merytorycznej oceny (pkt II.1.), 2) art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie na skutek przyjęcia zbyt daleko idącej wykładni pojęcia „pracy wykonywanej na rzecz pracodawcy w ramach umowy zlecenia zawartej z podmiotem trzecim” (pkt II.2.).

Skarżąca Spółka wniosła o uchylenie i zmianę zaskarżonego wyroku w całości, w ten sposób, że Sąd Najwyższy stwierdzi, że zainteresowani nie wykonywali w ramach stosunku zlecenia zawartego z U. Spółką z o.o. pracy na rzecz odwołującej się, a w konsekwencji, że nie podlegają obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym na podstawie umów zlecenia zawartych z U. Spółką z o.o., i o zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej się kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia w zakresie kosztów postępowania przed Sądem drugiej instancji albo o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca uzasadniła występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego dotyczącego możliwości zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zgodzie z przepisami ustawy o ochronie danych osobowych, dotyczącymi dopuszczalności przetwarzania danych osobowych zleceniobiorców,

zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych przez podmiot trzeci, przez pracodawcę – w celu ustalenia czy zachodzą podstawy do zastosowania wobec tych zleceniobiorców art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, albowiem pracodawca, który miałby ocenić czy zachodzą podstawy do objęcia zleceniobiorców art. 8 ust. 2a tej ustawy, musi najpierw wejść w posiadanie niezbędnych danych osobowych, a to nie może nastąpić w dowolny sposób, w szczególności nie może wynikać ze znajomości tych danych przez osoby, które pełnią określone funkcje kierownicze zarówno w podmiocie będącym pracodawcą, jak i podmiocie będącym zleceniodawcą tych pracowników/zleceniobiorców.

W ocenie skarżącej istnieje również potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości w zakresie rozumienia art. 8 ust. 2a ustawy systemowej w odniesieniu do sytuacji, w których zleceniobiorca zatrudniony na podstawie umowy zlecenia przez podmiot trzeci (inny niż pracodawca), w ramach wykonywania takiego zlecenia wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, w części odnoszącej się do wykładni pojęcia korzyści (efektu) uzyskiwanej przez pracodawcę z wykonywania takiego zlecenia przez zleceniobiorcę zatrudnionego przez osobę trzecią, a w szczególności rozstrzygnięcia, czy korzyść ta musi wynikać z pracy wykonywanej bezpośrednio na rzecz pracodawcy, mimo że stanowi wykonywanie zlecenia, czy też korzyść taka wynika również z samego faktu wykonywania czynności na rzecz zleceniodawcy w czasie wykonywania przez zleceniodawcę i pracodawcę jednego wspólnie realizowanego przedsięwzięcia gospodarczego.

W odpowiedzi na skargę organ rentowy wniosł o jej oddalenie i zasądzenie od skarżącej kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Warunkiem skuteczności wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jest przedstawienie problemu prawnego o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Zagadnieniem prawnym jest bowiem zagadnienie, które wiąże się z określonymi przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, lecz także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Przedstawienie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o merytoryczne rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało, i powołanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950, z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307).

Istotne zagadnienie prawne oraz potrzeba wykładni przepisów prawnych nie występują, jeżeli Sąd Najwyższy w pewnej kwestii wyraził już pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383, z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522 oraz z 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że w rozpoznawanej sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne sformułowane przez skarżącą, ponieważ Sąd Najwyższy w wyroku z 24 września 2015 r., I UK 490/14 (LEX nr 1854103), rozstrzygnął już w sprawie o analogicznym stanie faktycznym, dotyczącej tej samej odwołującej się Spółki, że pozyskanie przez pracodawcę informacji o wykonywaniu na rzecz tego pracodawcy i przez jego pracownika umowy zlecenia zawartej z innym podmiotem oraz o wysokości uzyskiwanego na podstawie tej umowy wynagrodzenia w celu obliczenia należnych składek na ubezpieczenia społeczne, w sytuacji opisanej w art. 18 ust. 1a ustawy systemowej, nie narusza ustawy o

ochronie danych osobowych (art. 23 ust. 1 pkt 5 ustawy o ochronie danych osobowych).

Odnosząc się do drugiej przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania, przedstawionej przez skarżącą, należy zauważyć, że w orzecznictwie ugruntowane jest stanowisko, iż w przypadku powołania się na art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. skarżący ma obowiązek nie tylko określić przepisy wymagające wykładni, lecz także przedstawić poważne wątpliwości interpretacyjne związane z ich stosowaniem wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości bądź rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 lutego 2014 r., III SK 63/13, LEX nr 1455742). Dodatkowo niezbędne jest wykazanie, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni bądź jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 lutego 2014 r., I PK 269/13, LEX nr 1646096). Przenosząc powyższe stanowisko na grunt rozpoznawanej sprawy należy przypomnieć, że już w uzasadnieniu uchwały z 2 września 2009 r., II UZP 6/09 (OSNP 2010 nr 3-4, poz. 46), Sąd Najwyższy stwierdził, że wykonywanie pracy na rzecz pracodawcy powinno być utożsamiane z uzyskiwaniem przez pracodawcę rezultatów tej pracy. Z kolei w wyroku z 18 października 2011 r., III UK 22/11 (OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266), Sąd Najwyższy podkreślił, że w takim przypadku pracodawca jest rzeczywistym beneficjentem pracy świadczonej przez pracownika-zleceniobiorcę, bez względu na to, czy w trakcie jej wykonywania pracownik pozostawał pod faktycznym kierownictwem pracodawcy i czy korzystał z jego majątku. Powołane orzeczenia pozwalają przyjąć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie występuje rozbieżność w tym zakresie, a skarżąca nie wykazała ostatecznie istnienia poważnych wątpliwości, które przemawiałyby za koniecznością dokonania ponownej wykładni art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Sądowa wykładnia art. 8 ust. 2a i art. 18 ust. 1a ustawy systemowej jest obecnie utrwalona, w skardze kasacyjnej nie przedstawiono przekonujących argumentów, które przemawiałyby za odstąpieniem od tej wykładni. Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych rozszerza pojęcie pracownika (art. 8 ust. 2a), nakładając na jego pracodawcę jako

płatnika składek obowiązki związane z ustaleniem podstawy wymiaru składek (art. 18 ust. 1a). Dopóki przepisy te nie zostaną uznane przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodne z Konstytucją RP, dopóty stanowią część obowiązującego porządku prawnego, którą muszą uwzględniać nie tylko organy rentowe, lecz także sądy powszechne i Sąd Najwyższy.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c.